

Tone Pavček

POSKUS ZAPISA O SEBI IN O PESMIH ZA DRUGE

Nič ne pomaga: kljub resnici, da človek ve o sebi malo, se kar naprej domala vsi trudimo pojasniti drugim (in še zlasti sebi), kako je z nami, od kod smo se vzeli in kar je najhuje, kakšni smo. Smo, kar smo, in smo, ker smo, bi rekel po Kocbeku in se hkrati opravičil za vse, kar ne bo čisto lepo teklo po žnorce v tem zapisu o sebi in o mojem druženju z besedo skozi čas.

Zvezde, ki so sijale neko Mihelovo noč daljnega leta 1928, tisto jesen pred najhujšo zimo tega stoletja, v malo Špančkovno hišo v Šentjurju – hiše ni več, na njenem mestu stoji druga, bahata in bogata v primerjavi z »mojo« – svetijo še zdaj, ker so pač večne, a ne manj večna je tudi človekova želja iti pod temi zvezdami za svojo srečo, iz teme v svetlobo, k luči. Meni je bila taka pot dana; morda ne po zaslužanju, po žeji in želji pa zagotovo.

In zdaj naj bi hodil po tej poti nazaj, nekam daleč, vase in v davno minule čase. Hodil, kakor teče kdaj pa kdaj deček preko polja in trat za soncem, le da zdaj podim svojega dečka nazaj v njegova deška leta, v njegovo bosonogo otroštvo.

Kje je že to bilo? In kdaj je bilo? In kakšno je bilo? Kako se je pravzaprav vse začelo?

Sama na videz običajna lahka vprašanja, na katera pa ni ne lahkinih ne preprostih odgovorov. Točneje: vse življenje skušamo najti na vsako od teh vprašanj pravi odgovor in včasih si celo domišljamo, da smo ga našli, pa se kaj kmalu izkaže, da se varamo in ne manj, da se trapimo po nepotrebnem z vsemi temi vprašanji, namesto da bi živeli samoumevno in čisto, kot to znajo ptiči pod nebom in trave na travnikih.

Torej: Kje je že to bilo?

Vsekakor je možen le en sam odgovor: bilo je na Dolenjskem. Enoznačnost odgovora pa je zgolj navidezna; če ne bi bila Dolenjska položena vame, ne samo kakor rodna in rojstna pokrajina, ampak tudi kot bivališče pesmi, ta dežela ne bi bila ne tako odločujoča in ne tako muževna od vsega začetka do danes. Res je, da se z leti zmeraj vračam v kraj svojega rojstva, da si tam doma, kjer so se rojenice zgrnile nad tabo in so te obstopili dobri botri z vinskih gor, vendar je ta dom potrebno kasneje udomiti ali pa da se on, dober in darežljiv, udomi v tebi. Vame je tako prišla Dolenjska s svojo čudno spevnostjo daktilov, s svojo mehko govorico, s svojo revščino in lepoto, s svojo vojsko in smrtjo, prišla, ne da bi se tega sprva sploh zavedal, potem pa, čimbolj se od nje oddaljuješ, vedno bolj čutiš, kako ti je blizu, kako greš vse bolj nazaj k njej, vanjo, v preteklost, ki je del sedanjosti, v kateri so

vsi, ki jih imaš rad: rjava prst, iz katere buhti in diši na pomlad po semenih, trte s popki na rozgah, v katerih spi prihodnja pijanost, temne hoste, ki prinašajo mir v starost človeka, hiše, ki se s časom spreminjajo, a nad njimi veje še zmeraj stari dobri vonj dima domačnosti, ljudje, ki so tvoji sobesedniki in sodobniki, lahko že tudi potomci in nasledniki, a tudi tisti, ki so bili pred teboj, tvoji predniki, ki so jih odnesli v črnih gvanth počivat, pa se vračajo, da besedujejo s tabo o svojih in tvojih in o prihodnjih časih. Sočasnost časov torej v toplem naročju Dolenjske v najbolj mehke narečju slovenščine. Zato zame še zmeraj tam doli na Dolenjskem bog govori ljudem in gričem Dober dan in ne Lahko noč, tam je vse oblo, okroglo, kot da gre vse veselo naokoli kot glažek po mizi, kjer igra veseljaški Kurent s Trške gore in kjer za našo mizo v starem domu, kamor je nekoč sedala revščina, zdaj posedam med znanimi obrazi, poslušam modro besedo, zapisujem, kar prihaja po navdihu iz veselja, in hodim, najmanjši pobič pri mizi, v klet po pijačo.

Dolenjska je beseda, ki jo izrekam v sebi kakor podobno posvečene besede: rojstvo, pesem, otrok, milost, smrt. Kadar mi je težko, kadar se mi stemni pred očmi in ne vidim rešnega pota, pa tudi kadar vriskam od nerazumnega prekipevajočega hlastanja po življenju, se kakor črta določnica prave smeri pojavi pred mano kraj mojega doma, vas, ki je svet, domovina, ki je ta mali svet. Zato se zmeraj na novo vračam v to vas sredi sveta, vračam zmeraj drugačen, a tudi ta Dolenjska se v meni spreminja počasi in vztrajno – na lepše ali slabše? – kakor se počasi brusi v človeku samozavedanje in prava podoba njega samega. Ostaja neizgubljena, četudi sem jo zapustil, za zmeraj najdena, prav zato, ker mi je bila nekoč v rani mladosti odvezeta in zamenjana za svet mesta, internata, ujetosti. Želja po dolenjski prostosti, odprtosti, spevnosti, po poti od naše hiše do vinograda in potem prek griča s trtjem ne v novo faro, ampak v svetlo modro nebo in z oblaki kdove kam, ta želja je bila zmeraj tako otroško velika, da je kdaj pa kdaj tudi dolenjska zemlja sama prihajala k meni v mesto, me obiskovala in govorila z mano besede, take, ki božajo, kot da so božje.

In te besede svoje Dolenjske sem lovil v pesmi. Lovil, ne ujel veliko. Toda v mladosti kajpak ni šlo za pesmi. Slo je za preživetje. Zgolj za to, da se slaboten, kilav otrok obdrži pri življenju, da premaga bolezn in lakoto in sabenjsko zavist pobiča nemaniča, ki v življenju lahko pričakuje kvečjemu, da bo naletel na boljšega ali slabšega gospodarja, kjer bo pastir in hlapec ali bogvedizekaj. Ta gon po preživetju je bil močan in silen, zdi se mi, da tudi odločilen: kakor da je narava v tisto, kar je z muko ohranila pri življenju, vsadila vztrajnost in voljo in upornost za dolgo pot iz otožno lepih pokrajin, z brezpotij in nemožnosti na potovanje v možnost. Rekel bi: vitalnost, sila življenja se je naselila vame in me ni več izpustila, pa četudi je ostala kljub odhodu v možnost poprejšnja čudna negotovost, kakor komaj premagana bližina smrti. Često mislim, da se je od tod in zato začela nizati v meni skrivnostna glasba, iz katere rastejo besede, podobe, pesmi. Žalost in svetloba usojene danosti takoj na začetku v tisti lepi, čudežni pokrajini, kjer bi lahko bil tudi že konec. Danes vem zagotovo: tu, v tej pokrajini, tudi zaradi tega začetka, ko so mi »revi nebolgljeni držali svečo«, kjer sem preživel dvoje najvažnejših obdobij svojega življenja – otroštvo in puberteto – se vse začenja in sem se večina vsega mojega tudi vrača.

Prve pesmi, ki jim še danes ne vem pravega domovanja, so nastale iz utesnjenosti mladega človeka v mestu, utesnjenosti v družbi in v lastnem telesu. Od tod v tako imenovanih pesmih za odrasle melanholična želja vrniti se domov med dolenjske griče, uiti betonu in praznoti mesta, tujstvu in se skriti sredi polja. Zdaj vem, da je

bil to strah pred drugačnim življenjem, nemoč pred razpotji in pred brezobzirnostjo sveta. Mislil si naivno in po otroško: tam doli se skrijem, nihče me ne najde, samo mama in dobra vila, in bo hudo minilo in bo vse, vse, vse dobro. A ne samo to: potem sem verjel, da so se tam doli, v tisti moji rodni pokrajini zame naselile pesmi za zmeraj. Ni jih namreč rodilo moje vračanje, tek pobiča z ulic nazaj na travnik, ni jih zbudilo hrepenenje po Dolenjski, marveč so bile tam že od vsega začetka kot dar rojenic in dediščina rodov.

Vse pesmi, tudi tiste za otroke.

Pravzaprav se je začelo tako kot v kakšni dobri pravljici. Nekoč je živel v stari ljubljanski mestni hiši, nekeje v podstrešnici, mladenič, ki je skozi malo okno strmел na visoko nebo in na še kar veliko dvorišče. Na nebu so bila lepa znamenja o prijazni bližini neke dežele v srcu, na dvorišču pa otroci, prav tako blizu fantovemu srcu. In se je začela igra in igrarija, iz vsega pa pisarija o teh otrocih, druženje z okroglimi besedami, ki se kotalijo kot Otonova oranža, ne deklici v krilo, ampak sem in tja med mladeničem in med otroki. Lepa igra in ne tako lepa pesem.

Ko sem tako na začetku svojega pisanja za otroke cicibanil z otroki v svoji veliki stari ljubljanski hiši, še v svojih prvih študentskih letih, sem pravzaprav grešil: pisal ali bolje pisaril sem verze na njihove hrbte, stregel sem jim z besedami kakor z bonboni in s čokolado, oni pa so se, navihanci in prikupneži, smejali, uživali, besedovali tudi s temi njihovimi pesmimi, ki sem jih sproti pisal zanje. Za Marinko, Anko, Tomaža, Andreja, pa potem še za druge bučmane, ko svojih otrok še nisem imel. Pesmi kot pesmi: enostavne, zabavne, malo nagajive, malo narobe vzgojne, malo iz mene, iz dečka, ki je prišel v mesto in ostajal še na deželi. In res: v to prvo pisanje se je samo vrinjalo v mestni svet, med mestne otroke in v njihovo igro kmečko življenje. Ne le moje nekdanje, s paše, s šole, z zoprnije učenja in veselja do pretepanja in potepanja, a tudi tako bolj gosposko, recimo: kako pride stari znanec z vasi s kravo in s teličkom v Ljubljano, kako prinese kmečki zrak in vonj hlevskega gnoja, kako potem ti mestni otroci, ki ne vedo, kaj je krava, gredo z njo in s teličkom po mestu in jima razkažejo nebotičnik, tramvaj, narodno banko, izložbe trgovin, čudeže velemesta. In vse se kar naprej izteče tako, kot je prav: v slavo podeželja in v dobrobit – zaradi novega vedenja – mojih mestnih prijateljev.

Čas teh prvih pesmi za moje ljubljanske otroke je nepremišljeno samoumeven; teče kakor naša Temenica, kadar pač ne ponikne pod Vrhpeškim hribom, pod Gradščem, potem pa spet butne na dan z novo nagajivostjo in iskrostjo, ki ju prinese s seboj iz podzemlja, iz podzavestnega: nekoč, v vojskinem času, ki je komajda dobro minil, je fant, ki zdaj otrokom pripoveduje njihove zgodbe v verzih, gledal čudne in grozne stvari, otroštvo v njem pa kakor da se je tega hudega zunanjega sveta ubranilo in ostalo kot srčika, nežno jedro, zaprto v njem, da se bi vsa leta kasneje odpiralo in razpiralo navzven iz otroškega v otroštvo.

Neizživeti otroški čas je tako prihajal in prišel na dan v igri s temi otroki, ki so s svojim otroštvom zbudili v meni speče dolenjsko otroštvo. Deček, ki ni maral ne šole ne učiteljice ne premožnejših vaščanov, celo ne sovrstnikov, ki so ga izganjali iz svoje družbe v grič, v goro, v samoto, je našel sebi primerno družbo: čistost otroške igre, zaupanje otrok stare velike ljubljanske hiše, njihovo ljubezen. In bilo je naravno, da je iz tega druženja, kot se v Temenici družita kamen in val, zrastle kipenje, šumenje, iskrenje, prvi igrajoči se izvir pesmi. Pa saj tega tedaj nisem niti hotel ne o tem mislil. Prišlo je scela, naravno, kot skupna igra, namenjena samo nam in nikomur drugemu. In res: dolgo so te pesmi živele samo med nami; dan na dan

sem jih poleg drugih, Župančičevih ali Levstikovih, pripovedoval otrokom, vedeli so, da so njihove, zanje napisane in imeli so radi ne le pesmi, ampak tudi mene. Šele čez dolgo sem jih – z njihovim dovoljenjem – objavil v tedanjem Pionirskem listu. In tako se je začelo zbiranje pesmi za prvo knjigo *Maček na dopustu*.

Ko zdaj razmišljam o teh pesmih, mi je od vsega najljubše ozadje, svet za temi pesmimi: dvorišče stare hiše tam na Šentpeterski ljubljanski cesti, tisti, ki je moja ostala za kar celo življenje in ki ji pravim ulica Petra, Primoža (Trubarjeva se sedaj imenuje) in Juša (po Jušu Kozaku in njegovem romanu *Šentpeter iz tega okolja*). Na tem dvorišču in ne v moji podstrešnici se vrti vrtljak otroštva mojih malih ljubljanskih prijateljev in semkaj prihajajo podobe mojih mladih dni šentjurske in mirnopeške preteklosti. Med njimi kajpak tudi odpor do šolske in mnogovrstne druge prisile, ki zmeraj in povsod silijo otroke v tako imenovano odraslo, osiromašeno zrelost.

Moja skušnja o tem je slaba: zaznamovala me je za zmeraj kot dečka, ki je težko vzgojljiv, pokvarjen, trmast in samosvoj, v meni pa utrdila prepričanje, da je svet na drugi strani, svet odraslih, vzgojiteljev in voditeljev, nečist, popačen, da mu nikakor ne gre zaupati, kaj šele ga ubogati. Od tod kar naprej v meni želja, narediti karkoli po svoje, drugače, zapisati svojo besedo, napraviti svojo gesto, gledati svet kot modrec – po otročje. Začetek tega odnosa je že kar prva skušnja s šolo.

Moja pot v šolo je bila najlepša pot v šolo na svetu: od naše hiše, se pravi od vinogradov, pa tja do vasi in za vasjo mimo pilov in psov in priložnosti za rabutanje na travnik (večji kakor znameniti Kosmačev travnik) pa čez potok (takrat je še tekkel med bregovima in po moji mladosti in v njem raki še niso odšli rakovo pot v izginotje), kjer si lahko napravil mlinček, pa potem v hosto, temno in gosto, med vsemogoče šentjurske živali – veverice, ptice, ježe, kače in gade, mravlje in medvede, mimo vseh mogočih gob in skrivnostnih temnih jam je držala ta lepa pot v šolo in dostikrat kar tukaj sredi bukev in gabrov in hrastov in smrek obstala. Ne njej ne meni se ni dalo dalje. Tam čez, ko se med zadnjimi drevesi ob izhodu spet zaliska sonce, je sicer na moč zanimiva železniška proga s starim vlakom in lokomotivo, iz katere se še mogočno kadi, potem je tam spodaj prijazna mirnopeška dolina s farno cerkvijo in gostilnami in zadaj za njimi s Temenico, umirjeno, zbotano z nebom in zemljo, a tem nekje na ravnini stoji tudi star nemaren gasilski dom. V njem so klopi, v klopih učenci, sedim nekje zadaj, pred mano Tončka z dolgimi kitami, ki so mi bile edine v tem domu in v tej šoli vseč, spredaj pri tabli s šibo v roki učiteljica Pavla. Moja »jedelpomaranča« prvega razreda mirnopeške šole mi še zmeraj hodi v spomin kot neprijetna in grda zgodba; ničesar v njej nisem maral, ne majhne učilnice, ne table, ne stranišča na štrbunk, ne vonja po apnu in lizolu, ne učiteljice, ne sošolcev razen Tončke, ki pa me ni marala, na moč pa sem imel rad pot v šolo, ki mi je ostala za vse življenje najlepša. Še zdaj rad grem počasi in kakor po mahu spominov po tisti poti in v hosti in čez travnik ter za vasjo odkrivam še zmeraj skrivna znamenja, ki so bila že tedaj pred desetletji tam, a jih šele zdaj vidim, občutim, kako se zapisujejo vame. Ta svet se mi je razprl v vsej svoji dobrotljivosti in tudi v spevnosti po zbirki *Maček na dopustu* še večkrat, zmeraj na novo in zmeraj drugače.

Lahko je zaznati ravno sled mojih potovanj na Dolenjsko, v Šentjurje, od prvih »šolskih« in pretepaških pesmi iz *Mačka na dopustu* do *Čenčarije*, zbirke *Majhen dober dan* do *Majnic*. Celo tam, kjer bi se zdelo, da teh sledi ne more biti, ostajajo; na primer v zbirčici *Marko na belem konju jaše* in v knjigi *Prave in neprave pesmi*.

Kasnejša skušnja življenja se je kakor v dobrotni spregi povezala s čistostjo in neposrednostjo mladosti, mož na dečka, in nove podobe so dobile mladostni izraz iz preteklosti, v lesko poletja se je vrnila muževnost. Vrnitev pa je bila drugačna, ne zgolj slučajna, nedeljska, turistična, vikendaška. Postavil sem se v sredo dne, gričev in polj, v sredo svoje neminule preteklosti, da bi pel. Bolj pošteno in resnično rečeno: strah pred smrtjo me je prestavil iz mestne vseenosti v sredo živega sveta, sredi katerega bi še rad bival in pel.

Spomin pa mi pravi še bolj določno: prvič sem v življenju začutil silo v sebi, da bi moral reči besedo, napisati verz ali celo pesem ob prvem svojem srečanju s smrtjo. Bilo je v vojskinem času, novembra 1944. leta. Bilo je malo pod našo hišo, na zmraznjeni njivi. Tu je obležal neznan vojak, ki je še malo pred tem, živ, bil doli v vasi, prosil za hrano in so ga presenetili Nemci. Zbežal je proti nam, v grič, strelji strojnice, svist krogel in je obležal. Pod redkimi snežinkami je vse bolj bledele mlado lice, odprta dlan je nemočno tipala za torbico, iz katere se je vsul krompir, oči pa so, še odprte, zrlle v nebo, kakor da sprašujejo, čemu ta smrt. Ko je to isto vprašanje potrkalo v meni, je priklicalo potrebo po pesmi. Bilo je lepo in hudo obenem, kot vpijoča groza neme smrti in tiha lepota mrtvega neznanca na belem polju. Kakor pesem med upanjem in razdejanjem.

Ta podoba me spremlja. Doživela je preoblikovanje, spreminjanje, kakor da se je obraz vojaka spremenil v obraz novega mladeniča, bridkost pa je ostala podobna kakor tudi potreba po pesmi. In kakor je človek v življenju zavezan mnogim ljudem in mnogim stvarim, tako hodim za tem obrazom in s to podobo v sebi in vem, da moram biti čist in dober, da jo obdržim v sebi, da bi je bil vreden. Kajti odtlej tam doli na tisti njivi in mimo mene jezdi jo duhovi. In je slišati glas tudi drugačnih pesmi.

Strah pred koncem je bil najbrž tudi odločilen za zgib, ki me je premaknil v *Čenčarijo*. Iz bolnišnice pred operacijo, iz negotovosti, v živi lepi svet sanjačev in čenčačev na šentjurske travnike. Kakšna velika želja je zagorela v meni, da bi šel še enkrat, mlad pobič, lump, pastir, pohajač in pretepač, skrivač pred ljudmi in zagledanec v čarnost in čarobnost vsega majhnega, zelenega čez starine, griče, hoste, na travnik otroštva, med žita! In je začelo žužnati: sprva potihno, obotavljajoče, potem pa zmeraj bolj glasno in zaresno. Našušnjalo, načencalo se je za knjigo verzov, a vse so še čisto radostne, komajda da se jim kje zasveti kakšna majhna rana. Pravzaprav je še največja rana bila ločitev od čenčarije, opustelost pokrajine brez čenčačev in čenčanja. Vse drugo pa je bila res radost: izum nove dežele in njenih ljudi, ne samo čenčačev, tudi falotov veseljakov, plašnežev, ki se boje teme, in kajpak vseh sorodnikov, od očeta in mame do babice in stare mame.

V čenčariji mi je bilo lepó in lépo se mi je v njej kar samo odkrivalo. Potem sem kaj kmalu uvidel, da vse, kar je lepo na tem svetu, sije od svoje dvojnosti: pne se v nebo in v pekel, enako je odrešujoče kakor pogubno. Greš tako, vase zamaknjen, po neki čisti pokrajini, po kateri raja veselost in neki nezemski čar otroštva, greš tako in iščeš svojo staro in novo podobo, ko se ti naenkrat zaleskeče nasmech, kot da ni od tega sveta, kot da je smehljaj lepe bele vile s parobka gozda, ki baja o lepem, potem pa se v to svetlobo zagozdi tema, črna misel, huda ptica. Najprej dar, potem udar. Dvojnost lepote, njena svetla in temna stran. Dan, ki ga sonce načeečka z veselo roko, da zaveje veselo križem kražem po jutru in Jutrovem in po vsej širni otroški čenčariji, ali dan, ki pade v prepad Ajdovske jame s strahovi in sencami, s hudim. Potem veš, da potuješ stalno od ene lepote k drugi, da ju združuješ tudi v

sebi, kot sta neločljivi v življenju. A hkrati že tudi več: oboje je del iste čarovnije in čarobnosti, istega sveta, v katerega lahko stopiš le kakor otroci, katerih je nebeško kraljestvo.

Sestopanje v ta svet, spuščanje po lestvi iz tankih, domala nevidnih nitk razumevanja, ali plezanje po lestvi navzgor v svoje, visoko skrito otroštvo, da bi ga znova nekako drugače, a vendarle čisto zares doživel in použil, je blagodat in milost. Je pot v tuzemska nebesa, pa najsi ta pot vodi tudi skozi hudo v hudo. Zemeljska nebesa, o katerih govorim, pa k sreči niso čisto od tega sveta; so nebesa, ki se mavrično in razumevajoče, ne tako redko tudi boleče in bolečino zmagujoče pnejo v prostorjih tvoje ponikle Temenice, vrejo na dan in vsemu živemu z deklji, majhnicami in majhnicami, s fulastimi mulci kličejo Hosana! in Zdravo! in hočejo biti vsaj čisto majhna potrditev širine in polnosti življenja. Tistega zelenega, pri tleh bivajočega, majhnega, vsega rosnega – v rosi pa se ogleduje in blešči svetlo visoko nebo – življenja, tistega pravega, ki ne ve še mnogo o lažnivosti odraslih in o zarobljenosti pametnih, pa četudi že dobro ve, da bolečine ni treba klicati, da pride sama. Kajti: vsaka sončna zgodba ima zmeraj tudi svoje senčne strani. Kot zgodba o hudi ptici, ki je odnesla otroka v teman ocean – pa magari res s praga šentjurske domačije! – in je odtlej eno sonce več na nebu in eno sonce na zemlji manj.

To kajpak so rane. Prave. Zaresne. Tudi v otroških srcih. A sem jih, kolikor sem pač mogel, skril, da ne bi zevale in grozile naravnost. Potem, ko spoznaš obe plati lepote, oba toka življenja, tako svetlega kot temnega, ne moreš mimo nobenega, oba tečeta skozi tebe in skozi tvoje pesmi. Le v otroški poeziji se ne spodobi, da bobni slap bolečine in vpije o svoji revii. Skriti ga je treba otroškim očem, da ne bi naravnost gledale ostrih senc, črnih ptic in brezen; oni pač z občutenjem ritma, s slutnjo, kaj je v pesmi, odkrijejo tudi tisto manj svetlo, tako kot odrasli lahko vidijo takoj senco odhajajočih. Kajpak pa se ta dvojnost v otroški poeziji, že v zbirki *Majhen dober dan* kot v *Majhnicah*, v ciklu *Podobe dečka*, izraža nekako sama po sebi: čez svetlo pokrajino huščne senca, v tej ali oni pesmi voda pordeči, zleti samotni galeb preko solin, kakor bi sam letel v neko novo življenje, ali še bolj nizko, še bolj na malo: gremo v živalski vrt, pa je ta grdo in nerazumljivo zaprt, gremo na gugalnico, ki gre do pekla in neba in vrže bučmana na pretrda tla, gremo v Ajdovsko jamo in ne pridemo več ven. Tu se kakor v neki novi pokrajini, ki je še dolenjska in že nekako obča, splošna, vseobnebna vrstijo podobe dečka, ki je tam na svojem začetku še mlad vojak na zmrznjeni zemlji pod našo hišo, potem pa lahko Ikar, ki leti v nebo in v prepad, in že nekak beli krilatec, angel, ki se vrača, naseli prostor nove besede in postane s tabo v molku in pomenku novo stihozitje. (Kot bi morda rekel B. A. Novak.) Ta črta podob je osenčena z žalostjo, a tudi ovenčana s svetlobo, ki sije od onstran. Pojavila se je kmalu po zbirki *Dediščina* tudi v otroški poeziji kot spreminjanje teme v svetlobo, kot pot k lučnim stvarim, ki niso mrtve, ampak žive in večne.

Druga prisposodba je hrepenenje po svetlem delu ženske lepote, po Rožamariji. Čudno: sprva se pojavi kot predhodnica kasnejših majniških fulastih pesmi, tistih, ki zares pojejo o prvih radostih in ranah mlade ljubezni. Rožamarija je v zbirki *Majhen dober dan* prav to še nezavedno čustvo, drobceno nagnjenje otroka po bližini rok, lica, dekliških kit morebiti. Prvi utrinek zvezde v otroško srce, iskra, ki živi kasneje tudi pod pepelom let, iz katerega pa vseeno vzletijo pesmi, ki se ne menijo za leta. Rožamarija pa ni le prva srčna rahločutnost dečka, je tudi prisposodba vile ali dobre matere, ki bdi nad šentjurskim detetom, kadar spi in sanja o velikem

belem svetu. In je potem še podoba žene, ki rodi otroka in je vse bolj Marija in vse bolj roža, ko izgovarja mama – besedo besed in čudež – novorojenca previja. Vse te podobe sem sprejemal kot milost in dar pesmi, pa tudi še živega otroštva, ko se deček v meni v vseh menjavah let oglašja in razglašja, da se mu hoče žvižgati, peti, jokati, živeti. In mu dam. Saj je s tem tudi meni na moč fulasto in lepo. Takrat pride naproti kakšna skodrana pristrčnica ali zavzeta zaresnica, pride na prag iz večnosti ali iz čiste svetlobe ne več trajajočega časa angel-deček in svet je zaokrožen, ubran na milost pesmi, na veselost in srečo rojstva. In se znova in znova rojevajo pesmi. Svetle in senčne, mulaste in fulaste, prave in neprave.

Če pomislim nazaj, na začetek, na pesnenje po hrbtih Anke in Marinke v stari ljubljanski hiši, bi rekel, da sem prešel lepo in čudno pot. Zapustil sem neobvezujočo rimarijo, zabavnost in se podal na zahtevnejše delo: priti blizu lepoti izvira otroštva v sebi in zunaj sebe ne le z zvočnim verzom, ampak z močnim, Davidovim, ki bi bil kos lepoti, izbrušenosti in čistosti verza kakšnega Otona Zupančiča, ki bi bil tako preprosto lep in cekinast, hkrati pa ves tudi v sedanjosti današnjih otrok in kajpak mene, pobiča z Dolenjske in s konca tega stoletja.

Na tej zahtevni poti mi je pomagalo življenje samo: sinovo rojstvo, ko je ob tem čudežu nastala *Velesenzacija*, pa potem čez dolgo njegov odhod, ki mi pripoveduje trajne zgodbe in, kadar sem majhen in dober, zapiska na piščal, da še jaz slišim pesem in jo zapišem. To pa je vse kaj drugega, kot je bilo na začetku. Morda ni več toliko tiste lahkomiselne veselosti pisanja in obračanja podob po verzih gori in doli, je pa mnogo več posvečenosti in prevzetosti nad neumrljivo lepoto vsega živega. Je hoja za pesmijo, pa naj bo ta otroška ali ona za odrasle, obe sta iz istega navdiha in dani za isto bilčico upa, s katero sem pripet na življenje. Torej sem še zmeraj nekak popotnik, ki se je že davno odpravil na pot in je bil tam na začetku v šentjurskem izviru čist in skoroda angelski, potem pa se je vical po svetu in blatil, pa tudi zmeraj bolj hodil nazaj, skozi samoto in goličavo odraslega sveta ter preko zelenic in košenic otroštva, med trtjem in trnjem, nazaj k praizviru, na prag domačije, v bosonoga leta, ne samo svoja. Tam se zdi, je še mnogo pesmi in lepega. Od tam gredo poti na vse strani, tudi tja, kjer te nekdo čaka. Bela vila, Rožamarija, angel-deček, Indija Koromandija. Ne vem, če to pomeni pretočiti se v sonce ali se zlit z nekom v temi večnosti. Za obojim je upanje, veliko in silno kakor otroška vera. Tako ostaja na kraju zgodba nenapisana, nedokončana. Odprta. Za lep konec ali še bolje: za majniško ali modro ali milostno nadaljevanje.

marec, 1998

Otrok in knjiga 45 (1998)